

JONATHAN FRANZEN

Libertate

Traducere din limba engleză și note
de Daniela Rogobete

POLIROM
2016

Cuprins

Buni vecini 9

S-AU COMIS GREȘELI

Autobiografia lui Patty Berglund
de Patty Berglund (scrisă la sugestia
terapeutului ei) 45

Capitolul 1: Simpatică 47

Capitolul 2: Cei mai buni prieteni 72

Capitolul 3: Piețele libere
încurajează competiția 159

2004 251

ÎNDEPĂRTAREA VÂRFULUI DE MUNTE 253

TĂRÂMUL FEMEILOR 307

FURIA OMULUI CUMSECADE 380

E DE-AJUNS 449

VEȘTI PROASTE 495

DUȘMANUL DIN WASHINGTON 574

S-AU COMIS GREȘELI (CONCLUZII)

Un fel de scrisoare către cititor
de Patty Berglund 653

Capitolul 4: Șase ani 655

Lacul Domeniilor Canterbridge 695

Veștile legate de Walter Berglund n-au circulat pe plan local – el și Patty se mutaseră la Washington cu doi ani înainte și nu mai prezentau nici un interes pentru locuitorii orașelului St. Paul –, însă lumea bună din Ramsey Hill nu era într-atât de fidelă orașului încât să nu citească *The New York Times*. Potrivit unei povești lungi și prea puțin măgulitoare din *Times*, Walter își cam rasolise cariera pe acolo, prin capitala națiunii. Foștilor lui vecini le-a fost destul de greu să pună cap la cap fragmentele apărute despre el în *The Times* („arogant“, „tiranic“, „compromis pe plan moral“) și chipul acela rumen, zâmbitor, al angajatului celui generos de la 3M, pe care și-l aminteau pedalând pe Summit Avenue, pe bicicleta lui de navetist, prin zăpada din februarie; părea straniu ca Walter, care se născuse la sat și era mai verde decât Greenpeace-ul, să fi dat acum de necaz pentru că lucrase mână în mână cu industria carboniferă abuzând de drepturile fermierilor. Dar, pe de altă parte, întotdeauna fusese ceva în neregulă cu familia Berglund.

Walter și Patty au fost tinerii pionieri ai circumscripției Ramsey Hill – primii absolvenți de facultate care și-au cumpărat casă pe Barrier Street, după cele trei decenii care se scurseseră de când asupra centrului vechi al orașului St. Paul se abătuseră vremurile grele. Nu plătiseră nimic pentru locuința lor victoriană și apoi se omorâseră timp de zece ani ca s-o renoveze. Pe la începuturi, o persoană foarte hotărâtă le incendiase garajul și, înainte să apuce ei să și-l reconstruiască, le spărsese de două ori mașina. Motocicliști arși de soare poposeau pe

parcela vacantă de peste drum de alea lor, ca să bea Schlitz și să frigă cârnați la grătar, și-și ambalau motoarele la orele târzii ale nopții, până când Patty ieșea afară în trening și le zicea: „Hei, băieți, știți ce...?“. Patty nu speria pe nimeni, dar la liceu și în facultate fusese o atletă remarcabilă și avea un fel de neînfricare băiețoasă. Încă din prima ei zi în cartier le-a sărit tuturor în ochi fără să vrea. Înaltă, cu părul prins într-o coadă de cal, absurd de tânără, împingând un cărucior pe lângă carose-riile mașinilor abandonate, sticlele sparte de bere și zăpada veche, murdară de vomă – ar fi putut căra toate orele unei zile înghesuite în sacoșele care-i erau agățate de cărucior. În urma ei lăsa să se întrevadă toate pregătirile, împovărătoare din pricina copilului, pentru o dimineață de alergătură la cumpărături, la fel de împovărătoare; înaintea ei urma o după-amiază cu radioul național, *Silver Palate Cookbook*, scutece de bumbac, amestec pentru rigips și vopsea acrilică; iar apoi *Goodnight Moon*¹ și niște Zinfandel². Patty era întru totul imaginea vie a ceea ce începea să li se întâmple și celorlalți de pe stradă.

În primii ani, când încă mai puteai conduce un Volvo 240 fără să te simți singurul pe lume care face așa ceva, îndatorirea comună a locuitorilor din Ramsey Hill părea să fie aceea de a reînvăța anumite lucruri folositoare în viață, din cauza cărora propriii lor părinți fugiseră în suburbii, tocmai ca să le uite – de pildă cum să convingi polițiștii comunitari să-și facă datoria, cum să protejezi o bicicletă de un hoț foarte motivat, când anume să te sinchisești să iei la goană vreun bețivan de pe terasa din grădina din fața casei, cum să încurajezi pisicile sălbătice să-și facă nevoile în cutia cu nisip a copiilor altcuiva și cum să-ți dai seama dacă o școală

1. Carte pentru copii a scriitoarei americane Margaret Wise Brown.
2. Vin dintr-un soi de struguri cultivați în special în California.

publică este deja mult prea jalnică încât să mai merite să te obosești cu ea. Mai existau și alte întrebări contemporane – oare cum erau scutecele acelea de pânză? Meritau deranjul? Și era adevărat că încă se mai putea primi laptele în recipiente de sticlă? Cercetașii erau în regulă din punct de vedere politic? Fulgii de grâu erau într-adevăr necesari? Unde se reciclaau bateriile? Cum să răspunzi atunci când un negru sărac te acuza că i-ai distrus cartierul? Era adevărat că smaltul veselei Fiestaware din ceramică avea cantități periculoase de plumb? Cât de elaborat ar trebui să fie un filtru de apă de la bucătărie? Se întâmpla ca un 240 să supratureze uneori și dacă apăsați pe butonul care previne supraturarea? Era mai bine să le oferi cerșetorilor mâncare sau să nu le dai nimic? Era posibil să crești niște copii nemaivăzută de încrezători, fericiți și străluciți, atâta vreme cât aveai slujbă cu normă întreagă? Puteai să macini cafeaua și de cu seară sau trebuia neapărat să faci asta dimineața? În istoria orașului St. Paul avusese oare cineva vreo experiență plăcută legată de cei care reparau acoperișuri? Orice 240 avea aceeași problemă cu cablul ăla lipicios de frână? Și butonul ăla de la bord, cu o inscripție misterioasă, care scotea un clic suedez încurajator, dar nu părea să fie conectat la nimic: ăla ce Dumnezeu era?

Pentru toate întrebările acestea, Patty Berglund era o sursă de înțelepciune, o purtătoare voioasă a polenului sociocultural, o albinuță prietenoasă. Era una dintre puținele mame casnice din Ramsey Hill și era recunoscut faptul că nu suporta să vorbească de bine despre ea însăși sau de rău despre oricine altcineva. Spunea că se aștepta să fie „decapitată” de una din ferestrele-ghilotină cărora le schimbaseră lanțurile. Copiii ei aveau „cel mai probabil” să moară de trichineloză de la carnea de porc pe care le-o servise în sânge. Se întreba dacă „dependența” ei de mirosul diluantului ar putea fi legată de faptul că nu mai citea „niciodată” cărți. Mărturisea că i se „interzisesse” să pună îngrășământ la florile lui Walter după ce se întâmplase „ultima dată”. Erau oameni

căroră stilul ei autocritic nu le pica bine – care detectau un fel de condescendență în asta, ca și cum Patty, exagerându-și propriile mici defecte, încerca în mod prea evident să menajeze sentimentele gospodinelor mai puțin pricepute. Însă cei mai mulți oameni găseau modestia ei sinceră sau cel puțin amuzantă și, în orice caz, era greu să-i rezști unei femei pe care copiii tăi o plăceau atât de mult și care-și amintea nu numai datele lor de naștere, ba chiar și pe a ta, și-ți venea la ușa din spate cu un platou de prăjiturile, cu o felicitare sau cu câțiva crini într-o vază luată din vreun magazin de chili-piruri, despre care-ți spunea să nu te mai obosești s-o duci înapoi.

Se știa că Patty crescuse în Est, într-o suburbie a New Yorkului, și că primise una dintre primele burse integrale pentru fete ca să joace baschet în Minnesota, acolo unde, în cel de-al doilea an de facultate, potrivit unei plăcuțe agățate pe peretele biroului de acasă al lui Walter, ajunsese până în finalele naționale. Un lucru straniu la Patty, dată fiind puternica ei aplecare spre familie, era faptul că nu avea nici o legătură vizibilă cu rădăcinile ei. Trecea vară, iarnă, fără ca ea să pună piciorul afară din St. Paul – și nu era prea clar dacă cineva din Est, poate chiar părinții ei, veniseră vreodată în vizită. Dacă o întrebai ceva direct legat de părinții ei, îți răspundea că cei doi făceau o mulțime de lucruri bune pentru o mulțime de oameni, că tatăl ei avea un birou de avocatură în White Plains, că mama ei era politiciană, mda, membră a camerei legislative în New York. Apoi dădea din cap cu emfază și spunea, „Mda, păi, cam cu asta se ocupă“, ca și când subiectul ar fi fost epuizat.

S-ar fi putut inventa un joc constând în a o face pe Patty să fie de acord că cineva era în stare să se poarte „urât“. Atunci când i s-a spus că Seth și Merrie Paulsen dădeau o petrecere mare de Halloween pentru gemenii lor și că invitaseră intenționat absolut toți copiii de pe stradă în afara lui Connie Monaghan, Patty a spus doar că asta era ceva foarte „ciudat“.

Data următoare când s-a întâlnit cu familia Paulsen pe stradă, cei doi i-au explicat că încercaseră *toată vara* să o facă pe Carol, mama lui Connie, să nu mai arunce mucerile de țigară de la fereastra dormitorului ei în micul bazin al gemenilor. „Asta e chiar ciudat“, a încuviințat Patty, clătînând din cap, „dar, știi, nu e vina lui Connie“. Familia Paulsen, totuși, refuza să se mulțumească cu „ciudat“. Ar fi vrut să audă ceva de genul *sociopată*, să audă *pasiv-agresivă*, să audă *rea*. Aveau nevoie ca Patty să aleagă unul dintre epitetele acestea și să li se alăture în a o ponegri pe Carol Monaghan, dar Patty era incapabilă să treacă dincolo de „ciudat“, iar soții Paulsen, la rândul lor, refuzaseră să o adauge pe Connie pe lista lor de invitați. Patty s-a infuriat suficient de tare din cauza unei asemenea nedreptăți, încât să-și scoată propriii copii, împreună cu Connie și încă o prietenă de la școală, la o fermă de dovleci și o joacă prin fân în după-amiaza petrecerii – dar lucrul cel mai rău pe care l-a rostit răspicat despre familia Paulsen a fost că răutatea lor îndreptată împotriva unei fetițe de șapte ani era foarte ciudată.

Carol Monaghan era cealaltă mamă de pe Barrier Street care se mutase în zonă cam în același timp cu Patty. Ajunsese în Ramsey Hill prin ceea ce s-ar putea numi un program de schimb între patronate, după ce fusese secretara unei persoane sus-puse din Hennepin County, care o dăduse afară din district după ce o lăsase gravidă. Să-ți ții mama copilului nelegitim pe statul tău de plată – până la sfârșitul anilor '70 nu mai existau prea multe jurisdicții ale Orașelor Gemene¹ în care lucrul acesta să fie considerat compatibil cu o bună guvernare. Carol a devenit una dintre acele funcționare aiurite, mereu gata să ia o pauză, ale biroului orășenesc de autorizării, în timp ce altcineva cu pile la fel de bune în St. Paul a fost angajat la schimb, dincolo de râu.

1. Denumirea orașelor Minneapolis și St. Paul, aflate la o distanță foarte mică unul de altul.

 Casa cu chirie de pe Barrier Street, vecină cu cea a familiei Berglund, fusese probabil inclusă în înțelegere; altminteri era greu de priceput de ce ar fi acceptat Carol să locuiască într-un loc care, la vremea aceea, era încă o mahala prăpădită. Vara, o dată pe săptămână, un puști cu privirea goală, îmbrăcat într-o salopetă de la Spații Verzi, venea pe înserate într-un 4x4 neînmatriculat și îi tundeia iarba peluzei, iar iarna, același puști apărea ca să-i dea zăpada de pe aleea de la intrare.

Pe la sfârșitul anilor '80, Carol rămăsese singura persoană care nu aparținea lumii bune de pe stradă. Fuma țigări Parliament, își decolora părul, își transforma unghiile în niște gheare sinistre, își hrănea fata cu mâncare procesată și ajungea acasă foarte târziu în fiecare joi noaptea („Asta-i seara în care mama iese în oraș“, explica ea, ca și când fiecare mamă ar fi avut o astfel de seară), intra în liniște în casa familiei Berglund cu cheia pe care aceștia i-o dăduseră și o lua pe Connie, adormită, de pe canapeaua pe care Patty o așezase să se culce înfolfolită în pături. Patty fusese deosebit de generoasă oferindu-se să aibă grijă de Connie atunci când Carol era la lucru, la cumpărături sau când ieșea joi seara, iar Carol ajunsese să depindă de ea pentru o tonă de babysitting pe gratis. Nu se poate ca Patty să nu fi observat că generozitatea îi era răsplătită de Carol prin faptul că aceasta o ignora pe Jessica, fiica lui Patty, și îl cocoloșea necuvenit de mult pe fiul ei, Joey („Hai să-l mai pupăm o dată pe craiul ăsta“), și că stătea foarte aproape de Walter în timpul activităților civice, în bluzele ei străvezii și tocurile ca de chelneriță la cocktailuri, laudând îndemânarea lui Walter la diversele reparații casnice și chicotind la orice lucru pe care îl spunea; dar mulți ani, cel mai aspru lucru pe care Patty l-ar fi spus despre Carol era acela că mamele singure aveau o viață grea și, dacă uneori Carol se purta ciudat cu ea, era probabil doar din mândrie.

Lui Seth Paulsen, care vorbea despre Patty puțin cam prea des după părerea soției sale, i se părea că

cei doi soți Berglund erau genul de liberali super-vinovați care aveau nevoie să ierte pe toată lumea, astfel încât propria lor bunăstare să le poată fi iertată dar cărora le lipsea curajul propriului trai privilegiat. O problemă legată de teoria lui Seth era faptul că soții Berglund nu duceau un trai chiar atât de privilegiat; singurul bun despre care se știa că-l posedau era casa lor, pe care o reconstruiseră cu propriile mâini. O altă problemă, după cum afirma Merrie Paulsen, era faptul că Patty nu avea deloc viziuni progresiste și cu siguranță nu era feministă (stătea acasă, cu calendarul ei cu zile de naștere, pregătind prăjiturelele alea afurisite pentru aniversări) și, una peste alta, părea alergică la politică. Dacă-i pomeneai de alegeri sau de vreun candidat, observai cum se străduiește să pară la fel de veselă ca de obicei, însă fără să reușească – cum devine agitată, dă prea mult din cap și zice prea mulți de mda-mdă. Merrie, care era cu zece ani mai mare decât Patty și își arăta vârsta, fusese odinioară activ implicată în SDS-ul¹ din Madison, iar acum era foarte activă în goana după tot ce însemna Beaujolais Nouveau². Atunci când Seth, la o petrecere, a pomenit-o pe Patty pentru a treia sau a patra oară, Merrie s-a făcut roșie la față și a declarat că *nu exista o conștiință de grup, nu exista solidaritate, nu exista substanță politică, nu exista structură fungibilă, nu exista nici un simț adevărat al comunității în purtarea de așa-zisă bună vecină a lui Patty Berglund, nu era decât o aiureală casnică retrogradă și, sincer, după părerea lui Merrie, dacă râcăiai suprafața de cumsecădenie ai fi descoperit cu surprindere ceva mai degrabă aspru, egoist și*

1. Students for a Democratic Society (Liga Studenților Democrați).
2. Beaujolais Nouveau este un vin roșu francezesc distribuit spre vânzare în același an în care este produs – și anume în cea de-a treia joi a lunii noiembrie –, creând astfel un eveniment de marketing în jurul lumii. În ziua în care apare, „Beaujolais Nouveau Day”, amatorii se întrec să obțină primele sticle (n. r.).